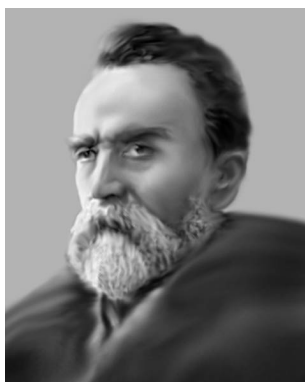

П. Г. Усенко

Дебагорій-Мокрієвич (Дебогорій-Мокрієвич) Володимир Карпович

ДЕБАГОРІЙ-МОКРІЄВИЧ (ДЕБОГОРІЙ-МОКРІЄВИЧ) Володимир Карпович (12(24). 05. 1848, Чернігів – 02. 11. 1926, м. Чирпан, Болгарія) – політичний діяч, публіцист. Навч. у гімназіях м-ка Немирів (нині місто Вінн. обл., 1857–64) і м. Кам'янець-Подільський (1864–66), на фіз.-мат. і мед. (від 1869) ф-тах Університету св. Володимира у Києві. 1871 покинув навч. і увійшов до складу т. зв. амер. гуртка, чл. якого планували організувати за океаном с.-г. громаду. 1873 у м. Локарно (Швейцарія) зустрічався із М. Бакуніним (підтримав його анарх. програму майбут. нар. повстання у Рос. імперії). Приєднався до «Київської комуни», брав участь у «ходінні в народ» (вів пропаганду на Поділлі та Подніпров'ї). Після спроби організувати страйк тимчас. робітників на буд-ві залізниці pobl. м. Жмеринка (нині Вінн. обл.) під загрозою арешту виїжджав до Галичини, згодом – до Швейцарії, звідти – до Буковини. 1875 розпочав у Києві організацію гуртка «південних бунтарів», до якого залучив М. Ковалевську, Я. Стефановича, І. Бохановського, Л. Дейча, В. Засулич та ін. Ініціював підготовку селян. повстання, сприяв утечі з Лук'янів. в'язниці Києва репрес. товаришів – інспіраторів Чигирин. змови 1877. Заочно звинувачений (але не покараний) на «процесі 193-х», що відбувся 18(30) жовтня 1877 – 23 січня (4 лютого) 1878 у С.-Петербурзі над частиною народниц. активістів. Підтримував контакти із соціалістами-екстремістами, земськими лібералами, діячами укр. відродження (О. Андрієвським, Є. Борисовим, Ф. Вовком, П. Житецьким, В. Мальованим). 1878 взяв участь у підпіл. київ. з'їзді представників різних сусп. течій. 11(23) лютого 1879 заарешт. у Києві, засудж. до 14-ти р. і 10-ти місяців каторги, звідки втік. 1881 емігрував за кордон. Визнав тероризм недореч. формою політ.

практики. 1882 на прохання М. Драгоманова як посередник взяв участь у переговорах з представниками с.-петербур. монарх. організації «Добровільна охорона» щодо запровадження Олександром III прогресив. реформ в обмін на відмову народовольців від наміру царевбивства. 1882–85 мешкав у Болгарії. 1883 у Женев. часописі «Вестник “Народной воли”» дебютував спогадами «Два года из жизни». Позиціонував себе як крайнього федераліста. За підтримки М. Драгоманова 1887 у Швейцарії виконував обов’язки ред. г. «Самоуправление»; наступ. року разом із В. Бурцевим засн. неперіод. зб. «Свободная Россия». У брошурі «За Байкалом» (Женева, 1892) розповів про боротьбу засланих до Сибіру поляків, серед яких було багато уродженців укр. земель. У болгар. пресі полемізував із теоріями Д. Благоєва, скептично оцінював наук. матеріалізм загалом й епігон. застосування марксизму. 1894 під прізвиськом Каблуков прийняв болгар. підданство. У Софії мешкав у М. Драгоманова, зустрічався з Лесею Українкою, листувався з М. Павликом. Продовжив видання мемуарів: 1894–98 – у Парижі, 1903 – у Штуттгарті (Німеччина), 1906 – у С.-Петербурзі. У ж. «Былое» (1907, № 4) і «Русская мысль» (1913, № 2) висвітлив обставини переговорів народовольців із монархістами – неофіц. представниками правлячих кіл Рос. імперії. 1915 місячник «Украинская жизнь» вмістив лист Д.-М. «По поводу статьи Дейча “Украинская и общерусская эмиграция”». У серпні 1917 приїхав до Петрограда (нині С.-Петербург), восени переїхав в Україну. На запрошення В. Науменка увійшов до Укр. федеративно-демократ. партії. Мешкав у Києві, хворів. 1918 написав нотатки про Ф. Вовка, 1922 – М. Драгоманова. 1922 повернувся до Болгарії, 1923–26 працював міським інж. у Чирпані.

Основні праці

По поводу двух вопросов. Женева, 1890; М. П. Драгоманов: Из споминів Володимира Дебогорія-Мокрієвича // За сто літ. К., 1927. Т. 1; От бунтарства к терроризму. Кн. 1–2. Москва; Ленинград, 1930; В Киеве в это время бой усиливался // Истор. арх. Москва, 2008. № 1.

Рекомендована література

1. С. П-ра [Петлюра С.]. Воспоминания Вл. Дебагория-Мокриевича // Україна. 1907. № 9;
2. Дейч Л. Старый семидесятник на родине // Единство. 1917, 24 авг.;
3. Ганцова-Берникова В. Революційна діяльність В. К. Дебагорія-Мокрієвича // Зап. істор.-філол. відділу УАН. К., 1927. Кн. 15;
4. Єфремов С. Вол. Дебагорій-Мокрієвич (Посмертна згадка) // Там само; Камінський В. Володимир Карпович Дебагорій-Мокрієвич в останні роки його життя (1917–1926) // За сто літ. К., 1928. Т. 3.

Бібліографічний опис:

Дебагорій-Мокрієвич (Дебогорій-Мокрієвич) Володимир Карпович / П. Г. Усенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-23829>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).